

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده اقتصاد مدیریت و علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته اقتصاد

بررسی اثر آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی

توسط:

علیرضا خادمی اردکانی

استاد راهنما:

دکتر سید حسین ذوالنور

کتابخانه اطلاعات و اسناد
شماره ثبت کتاب: ۱۳۸۶/۱۱۶

۱۳۸۶/۱۱۶

شهریور ۱۳۸۶

۱۰۴۵۸

به نام خدا

بررسی اثر آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی

به وسیله‌ی:

علیرضا خادمی اردکانی

پایان‌نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به‌عنوان بخشی
از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی:

اقتصاد محض

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان‌نامه با درجه: عالی

دکتر سیدحسین ذوالنور، دانشیار بخش اقتصاد (رئیس کمیته)

دکتر حسین مرزبان، استادیار بخش اقتصاد

دکتر محمد علی قطمیری، دانشیار بخش اقتصاد

شهریور ۱۳۸۶

تقدیم به:

پدرم که نگاه پر رمز و رازش جلوه‌گر دنیایی از
مردانگی است، سکوتش دنیایی از فریاد است و
کلامش توان سخن گفتن را از من باز می‌ستاند.

و

به مادرم که گنجینه پر بار
صداقت، بزرگواری و عشق است.

سپاسگزاری

همت‌م بدرقه راه کن ای طایر قدس که درازست ره مقصد و من نوسفرم
حمد و سپاس بیکران پروردگار یکتا را که ابتدا نعمت حیات و سپس توفیق گام نهادن در راه
کسب معرفت را به من ارزانی داشت و در همه حال باران رحمت لایزال خویش را شامل حال‌م
نمود.

لاجرم با پایان این تحقیق به پایان هفت سال تحصیل خود در رشته اقتصاد رسیده‌ام. اما این
نقطه پایان برایم تازه آغاز یک دنیاست، دنیایی که از پس آموخته‌هایم در این بخش و به مدد
انسانهایی وارسته که افتخار حضور در مجلس درس و بحثشان را یافت‌م به رویم گشوده شد.
دنیایی زیبا و شگفت‌آور که وضوح و صافی آن را به یقین مرهون استاد عزیزم جناب آقای دکتر
ذوالنور هستم که شاگردیش افتخاری است که همه عمر به آن خواهم بالید. زیبایی علم اقتصاد
در ذهن کوچکم از زیباییهای بحثها و شیرینی گفتار این بزرگوار نشأت گرفته است.

از خانواده مهربان و عزیزم صمیمانه سپاسگزارم. از پدر و مادرم که این پایان نامه به طور مسلم
نتایج قسمتی از زحمات ایشان در طول سالهای عمر اینجانب می‌باشد تشکر می‌نمایم. از
برادران و خواهر عزیزم که با حمایت‌های خود مرا در نوشتن این پایان نامه یاری نمودند
صمیمانه سپاسگزارم و آرزوی موفقیت روز افزون را در تمامی مراحل زندگی برای این عزیزان
دارم.

از عنایت و محبت دیگر اساتید ارجمندم که در این پایان نامه مرا یاری کردند با خلوص
سپاسگزاری می‌کنم.

از استاد بزرگوار و ارزشمندم جناب آقای دکتر مرزبان که برای من همواره الگوی یک شخصیت
علمی و انسانی بوده‌اند تشکر می‌نمایم. از صعه صدر و راهنماییهای علمی و اخلاقی ایشان
صمیمانه سپاسگزارم.

همواره جناب آقای دکتر قطمیری را به خاطر منش والا و احترام بی‌دریغشان به دانشجو
ستوده‌ام. به پاس زیبایی همه لحظات حضور در محضر ایشان اجازت می‌طلبم صمیمانه‌ترین و
فروتناهنه‌ترین تشکراتم را به پیشگاهشان تقدیم کنم.

چکیده

بررسی اثر آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی

به وسیله‌ی:

علیرضا خادمی اردکانی

هدف اصلی این رساله بررسی اثر آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی با بکارگیری داده‌های ۱۱۳ کشور طی دوره زمانی ۱۹۹۵-۲۰۰۴ می‌باشد. پایه تحلیلهای صورت گرفته بر یک مدل رشد درونزا قرار گرفته است که از ترکیب شاخصهای آزادی اقتصادی به همراه دیگر عوامل مؤثر بر رشد به دست می‌آید. مدل اشاره شده برای ۸ گروه درآمدی و برای کشورهای عضو اوپک برآورد گردیده است. ایستایی متغیرها در الگوهای مختلف با استفاده از آزمونهای ریشه واحد معرفی شده توسط لوین- لین و فیشر بررسی شده است. نتایج تجربی به دست آمده نشان می‌دهد که نرخ رشد رابطه‌ای مثبت با تغییرات در شاخص آزادی اقتصادی دارد، اما سطح آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی اثری منفی داشته است. همچنین نتایج به دست آمده از الگوها نشان می‌دهد که تورم، ارزش تورم سال گذشته، مخارج دولت، نرخ رشد جمعیت و واردات کالا و خدمات با رشد اقتصادی رابطه‌ای معکوس دارند، اگرچه سرمایه‌گذاری، نرخ رشد جمعیت فعال و تجارت بر رشد اقتصادی تأثیر مثبت داشته‌اند.

واژه های کلیدی: آزادی اقتصادی- رشد اقتصادی- داده‌های ترکیبی.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۱) کلیات	۲
۱-۱) مقدمه	۲
۲-۱) بیان مسأله و فرضیات تحقیق	۴
۳-۱) اهمیت و ضرورت تحقیق	۵
۴-۱) اهداف تحقیق	۶
۵-۱) روش انجام پژوهش	۷
۶-۱) تعریف واژه ها	۷
۷-۱) سازماندهی پژوهش	۸
۲) مروری بر پژوهش‌های پیشین	۱۰
۱-۲) مروری بر مطالعات انجام شده در سایر کشورها	۱۰
۲-۱-۱) مطالعه تجربی دهان و استارم (۲۰۰۰) «ارتباط میان رشد اقتصادی و آزادی اقتصادی». ۱۱	
۲-۱-۲) مطالعه تجربی کارلسون و لاندستروم (۲۰۰۲) «آزادی اقتصادی و رشد اقتصادی: تفکیک اثرات»	۱۲
۲-۱-۳) مطالعه تجربی لی توور و هان (۲۰۰۰) «کدام یک از آزادیهای اقتصادی (زیر شاخصهای آزادی اقتصادی) بر رشد اقتصادی مؤثر است؟»	۱۴
۲-۱-۴) مطالعه تجربی کول (۲۰۰۳) «سهم آزادی اقتصادی در رشد اقتصادی جهان»	۱۵
۲-۱-۵) مطالعه تجربی دوکلیا گوس و اولوباسوگلو (۲۰۰۵) «آزادی اقتصادی و رشد اقتصادی: آیا خصوصیات آنها سازنده یک اختلاف است.»	۱۵
۲-۱-۶) مطالعه تجربی وگا-گوردیلو و الوارز-آرس (۲۰۰۳): «رشد اقتصادی و آزادی: بررسی علیت»	۱۶
۲-۱-۷) مطالعه تجربی اسکات آبراهامز (۲۰۰۶) «آیا آزادی اقتصادی به وجود آورنده تراست است؟»	۱۸
۲-۱-۸) مطالعه تجربی رابرت بارو (۱۹۹۴): «دموکراسی و رشد»	۲۰
۲-۱-۹) مطالعه تجربی پولترویچ و پوپوو (۲۰۰۶): «دموکراسی شدن، کیفیت نهادها و رشد اقتصادی»	۲۲
۲-۲) مروری بر مطالعات انجام شده در داخل کشور	۲۵
۲-۲-۱) سامتی، صامتی و شهنازی (۱۳۸۵) «تأثیر آزادی اقتصادی بر درآمد سرانه و رشد اقتصادی (با رهیافت Panel Data)»	۲۶

۲۸ مبانی نظری و ساختار الگو
۲۸ (۱-۳) مقدمه
۳۱ (۲-۳) مروری بر روابط علی بین آزادی اقتصادی و رشد اقتصادی
۳۲ (۱-۲-۳) آزادی اقتصادی تأثیری مثبت بر رشد اقتصادی دارد
۴۰ (۱-۱-۲-۳) ضرورت وجود آزادی برای رسیدن به سطح بالاتر توسعه اقتصادی
۴۱ (۲-۱-۲-۳) نتیجه‌گیری از بحث تأثیر مثبت آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی
۴۳ (۲-۲-۳) نظر دوم: افزایش آزادی اقتصادی تأثیری منفی بر رشد اقتصادی دارد
 (۱-۲-۲-۳) آزادی اقتصادی باعث افزایش تراست و انحصارات در جامعه می‌شود، کارایی
۴۸ اقتصادی را کاهش داده و رشد اقتصادی را محدود می‌کند
۴۹ (۳-۳) معرفی مدل
۴۹ (۱-۳-۳) مقدمه
۵۰ (۲-۳-۳) مدل‌های رشد درونزا
۵۱ (۱-۲-۳-۳) الگوی رشد درونزا بدون وجود سرمایه
۵۵ (۲-۲-۳-۳) مدل رشد درونزا در حالت عمومی (همراه با سرمایه)
۵۹ (۳-۳-۳) حسابداری رشد
۶۳ (۴-۳) مروری بر تحولات جهانی سطح و تغییرات آزادی اقتصادی
۶۸ (۵-۳) مروری بر مفاهیم و شاخص‌های آزادی اقتصادی
۶۸ (۱-۵-۳) شاخص آزادی اقتصادی مؤسسه هریتیج
۷۰ (۲-۵-۳) شاخص آزادی اقتصادی مؤسسه فریزر
۷۴ (۴) روش تحقیق و تخمین مدل
۷۴ (۱-۴) روش تحقیق
۷۴ (۱-۱-۴) مقدمه
۷۵ (۲-۱-۴) انواع داده‌های مورد استفاده در اقتصاد سنجی
۷۵ (۳-۱-۴) مزایا و محدودیت‌های داده‌های تابلویی
۷۸ (۴-۱-۴) چارچوب کلی داده‌های ترکیبی
۷۸ (۵-۱-۴) روش‌های مورد استفاده برای تخمین مدل داده‌های ترکیبی
۸۳ (۶-۱-۴) انتخاب مدل:
۸۸ (۷-۱-۴) آزمون‌های ایستایی در داده‌های ترکیبی
۹۱ (۲-۴) نتایج بررسی مدل
۱۲۸ (۵) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۳۳ منابع و مآخذ
۱۳۳ منابع آماری
۱۳۳ منابع فارسی
۱۳۵ منابع انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۳	جدول (۱-۲) نتایج مطالعه کارلسون و لاندستروم.....
۲۱	جدول (۲-۲) نتایج تحقیق رابرت بارو با عنوان دموکراسی و رشد.....
۲۴	جدول (۳-۲) نتایج مطالعات تأثیر آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی به تفکیک محقق و سال انجام تحقیق.....
۷۰	جدول (۱-۳) مقایسه آزادی اقتصادی کشور ایران با ده کشور برتر از لحاظ آزادی اقتصادی.....
۹۱	جدول (۱-۴) نتایج آزمونهای ایستایی برای کل کشورهای مورد بررسی.....
۹۲	جدول (۲-۴) نتایج تخمین مقدماتی تأثیر تغییرات آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی برای کل نمونه مورد بررسی.....
۹۴	جدول (۳-۴) نتایج ماتریس correlation برای تست وجود همبستگی میان متغیرهای موجود در الگو.....
۹۶	جدول (۴-۴) نتایج تخمین الگوی رشد اقتصادی برای کل کشورهای مورد بررسی (اثر تغییرات آزادی اقتصادی).....
۱۰۳	جدول (۵-۴) نتایج تخمین الگوی سوم برای کل کشورهای مورد بررسی (اثر سطح آزادی اقتصادی).....
۱۰۵	جدول (۶-۴) نتایج تخمین الگوی چهارم برای گروه کشورهای دارای درآمد سرانه بالا در کشورهای نمونه.....
۱۰۵	جدول (۷-۴) نتایج تخمین الگوی پنجم برای گروه کشورهای دارای درآمد سرانه بالا در کشورهای نمونه.....
۱۰۶	جدول (۸-۴) نتایج تخمین الگوی ششم برای گروه کشورهای دارای درآمد سرانه پایین در کشورهای نمونه.....
۱۰۷	جدول (۹-۴) نتایج تخمین الگوی هفتم برای گروه کشورهای دارای درآمد سرانه پایین در کشورهای نمونه.....
۱۰۸	جدول (۱۰-۴) نتایج تخمین الگوی رشد برای کل کشورهای مورد بررسی (دارای تغییرات و سطح آزادی اقتصادی) الگوی اصلی.....
۱۱۱	جدول (۱۱-۴) نتایج تخمین الگوی نهم برای گروه کشورهای دارای درآمد سرانه بالا (عضو OECD).....

- جدول (۴-۱۲) نتایج تخمین الگوی دهم برای گروه کشورهای دارای درآمد سرانه بالای غیر عضو
 OECD ۱۱۲
- جدول (۴-۱۳) نتایج تخمین الگوی یازدهم برای گروه کشورهای دارای درآمد سرانه بالای عضو و
 غیر عضو OECD ۱۱۳
- جدول (۴-۱۴) نتایج تخمین الگوی دوازدهم برای گروه کشورهای دارای درآمد متوسط رو به بالا.. ۱۱۴
- جدول (۴-۱۵) نتایج تخمین الگوی سیزدهم برای گروه کشورهای دارای درآمد متوسط ۱۱۵
- جدول (۴-۱۶) نتایج تخمین الگوی چهاردهم برای گروه کشورهای دارای درآمد سرانه، متوسط رو به
 پایین ۱۱۷
- جدول (۴-۱۷) نتایج تخمین الگوی پانزدهم برای گروه کشورهای دارای درآمد سرانه پایین ۱۱۹
- جدول (۴-۱۸) نتایج تخمین الگوی شانزدهم برای گروه کشورهای کشورهای دارای درآمد متوسط و
 پایین ۱۲۰
- جدول (۴-۱۹) نتایج تخمین الگوی بیست و پنجم برای گروه کشورهای صادر کننده نفت (OPEC)
 ۱۲۲
- جدول (۴-۲۰) نتایج آزمون همسانی ضرایب برای گروههای مختلف کشورهای مورد بررسی ۱۲۵

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار (۱-۲) بررسی اثر مستقیم و غیر مستقیم آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی	۱۶
نمودار (۱-۳) پویایی نرخ رشد دانش با فرض $\theta > 1$	۵۴
نمودار (۲-۳) پویایی نرخ رشد دانش با فرض $\theta > 1$	۵۵
نمودار (۳-۳) پویایی نرخ رشد در شکل عمومی الگو	۵۶
نمودار (۴-۳) میانگین تغییرات آزادی اقتصادی در کشورهای مورد بررسی	۶۳
نمودار (۵-۳) مقایسه میانگین سطح آزادی اقتصادی در کشورهای ثروتمند و غیر ثروتمند	۶۵

فصل اول

(۱) کلیات

(۱-۱) مقدمه

آزادی اقتصادی راه و روش کسب مهارت‌های فکری، معنوی و فنی در جهت پیشرفت اقتصادی است. آزادی اقتصادی موانع را ارزیابی کرده و مشکلات موجود در مسیر رشد اقتصادی را نشان می‌دهد.

بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی بسیاری از کشورهایی که از مدت‌ها پیش در درون خود شاهد رقابت بین طرفداران نظام سوسیالیستی و سرمایه‌داری بودند گرایش به آزادسازی اقتصادی پیدا کردند. کشورهایی که تا مدتی قبل با یک نظام متمرکز و دولتی اداره می‌شدند به یکباره به نظام بازار روی آورده و به سمت آزادی اقتصادی و نزدیک شدن به اقتصاد آزاد حرکت کردند. در کل ما در دهه‌های گذشته شاهد گرایش به سمت آزادی اقتصادی در کل جهان بوده‌ایم.

از زمانی که علم اقتصاد به عنوان یک علم در سطح جهانی پذیرفته شده است، بحث راجع به آزادی اقتصادی و میزان دخالت‌های دولت در اقتصاد وجود داشته است به طوری که در بررسی‌های انجام شده گروهی بر مفید بودن آزادی اقتصادی و گروهی دیگر بر مشکلات ناشی از آن تأکید می‌کنند. علی‌رغم وجود این بحث‌ها و مجادلات، مجامع بین‌المللی به کشورهای که در برابر آزادی اقتصادی مقاومت نشان می‌دهند فشارهای مستقیم و غیرمستقیمی را وارد می‌آورند. به عنوان نمونه در دهه ۱۹۹۰ صندوق بین‌المللی پول^۱ و بانک جهانی^۲ به طور محسوسی بیش از گذشته قدرت یافتند و شرط اعطای کمک اقتصادی خود را آزادی اقتصادی قرار دادند.

از سوی دیگر از جمله اهداف هر جامعه، رسیدن به رشد و توسعه اقتصادی جهت افزایش رفاه جامعه است. رشد اقتصادی به عنوان متغیری کلیدی در مباحث اقتصادی (حتی سیاسی و اجتماعی) و یکی از مهمترین شاخص‌های قابل اندازه‌گیری جهت بررسی رفاه مادی در جوامع امروزی تلقی می‌گردد، به طوری که در محافل و مجامع علمی جهت انجام مقایسه‌های اقتصادی از این شاخص استفاده فراوانی می‌شود. هرچند بهبود سطح رفاه مادی تضمین کننده

1- International Monetary Fund (IMF)

2 - World Bank

سعادت بشری نیست اما به عنوان وسیله‌ای جهت رسیدن به این رشد و تعالی ضروری به نظر می‌آید.

از این رو با توجه به مباحث مطرح شده در این مقوله ما نیز بر آن شدیم تا به کنکاشی وسیع در زمینه رشد اقتصادی بپردازیم. اما از آنجا که در بررسی هر نظام اقتصادی و تأثیرات آن در سطح جامعه می‌توان از جنبه‌های گوناگون (سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ...) به بررسی و نقد آن نظام پرداخت. بنابراین با توجه به این گستردگی و وجود جنبه‌های مختلف کنش و واکنش میان آزادی اقتصادی و متغیرهای مختلف اقتصادی ما نیز به ناچار حوزه بررسی این پژوهش را به تأثیرات رشد اقتصادی و آزادی اقتصادی محدود خواهیم کرد.

میزان حذف موانع در مسیر اقتصاد رقابتی در یک کشور را آزادی اقتصادی می‌نامیم. شاخص آزادی اقتصادی میزان نزدیکی اقتصاد هر کشور را به اقتصاد بازار نشان می‌دهد. آزادی اقتصادی میزان حذف محدودیتهایی است که دولت در مسیر تولید، توزیع و مصرف در اقتصاد برقرار می‌کند. «حذف محدودیتهای کمی واردات، یکدست‌سازی تعرفه‌های واردات و سوبسیدهای صادرات و حذف تدریجی یا دفعی تعرفه‌ها نشان از آزادی جانب حقیقی اقتصاد دارد. آزادی اقتصادی به این دلیل که سرمایه‌های فیزیکی و نیروی کار را در بین آن بخشهایی از اقتصاد تخصیص می‌دهد که دارای بهره‌وری بالاتری هستند کارایی اقتصادی را بالا می‌برد.» (دورنبوش و هلمرز ۱۳۷۲: ۴۲۳)

طرفداران آزاد کردن هر چه بیشتر اقتصاد همانند فریدمن با کوچک کردن دولت، ایجاد بازارهای رقابتی، تجارت آزاد، خصوصی کردن بنگاههای نا کارآمد دولتی، جذب سرمایه‌های خارجی، دیوان‌سالاری کمتر، احترام به حقوق مالکیت خصوصی، حذف و یا کم کردن تعرفه‌ها و مقررات زاید حکومتی، کم کردن کنترل قیمت‌ها و... به دنبال کارایی هر چه بیشتر اقتصاد هستند.

در مقابل، اقتصاددانان مخالف آزادسازی بیشتر در اقتصاد که بیشتر اقتصاد کشورهای کمونیستی و برنامه‌ریزی شده را هدایت می‌کردند به دنبال اهداف زیرند: توزیع عادلانه درآمد، اقتدار و قدرت حکومت مرکزی برای سیاستگذاری، تقویت دولت برای دستیابی به اهداف سیاستها، کاهش خروج سرمایه از کشور، حمایت از صنایع داخلی، اجتناب از افزایش بیکاری در اقتصاد، همچنین گاهی اوقات طرفداری از قدرت سرمایه و قدرت اقتصادی بعضی از اشخاص.

۱-۲) بیان مسأله و فرضیات تحقیق

«ما اعتقاد داریم جوامع آزاد از رشد پایدارتری برخوردار هستند فقط به این دلیل که آزادی اقتصادی بهره‌وری اقتصادی را نسبت به روشهای کنترل اقتصاد افزایش می‌دهد. (میلتون فریدمن ۱۹۹۶)»^۱ (برگرفته از دهان^۲ و استرام^۳ ۲۰۰۰ : ۲۱۵)

مسأله‌ای که در این تحقیق مورد مطالعه قرار خواهد گرفت جوابگویی به سؤالاتی است که ذهن بسیاری از اقتصاددانان را به خود جلب کرده است، سؤالاتی از قبیل این‌که:

آیا آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی مؤثر است یا خیر؟ آیا حرکت از یک اقتصاد متمرکز با تعرفه‌ها و سوبسیدهای بالا و نقش بالای دولت در اقتصاد به سمت یک اقتصاد بازتر و آزادتر رشد بیشتری را برای کشورها در پی خواهد داشت؟ آیا در جهان کشورهایی که از لحاظ اقتصادی آزادترند دارای رشد بالاتری نیز هستند؟

مسأله بعدی بررسی نقش سایر عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی است. بنابراین سعی خواهیم کرد علاوه بر آزادی اقتصادی که نقش اصلی را در این رساله بر عهده خواهد داشت به بررسی نقش و تأثیر سایر عوامل بر رشد اقتصادی نیز بپردازیم.

فرضیه‌های این تحقیق عبارتند از:

- ۱- آزادی اقتصادی بر رشد مؤثر است.
- ۲- تغییرات آزادی اقتصادی بر رشد تأثیر گذار است.
- ۳- کشورهایی که دارای درآمد اولیه بالاتری هستند نسبت به کشورهای هم طراز خود از نظر آزادی اقتصادی، رشد اقتصادی کمتری را تجربه خواهند کرد.
- ۴- سرمایه‌گذاری بر رشد اقتصادی اثرگذار است.
- ۵- رشد جمعیت بر رشد اقتصادی مؤثر است.
- ۶- مخارج مصرفی دولت بر رشد اقتصادی اثرگذار است.
- ۷- نرخ تورم بر رشد اقتصادی اثرگذار است.
- ۸- رشد جمعیت بین سنین ۱۵ تا ۶۴ سال بر رشد اقتصادی اثرگذار است.
- ۹- میزان تجارت بر رشد اقتصادی مؤثر است.
- ۱۰- واردات بر رشد اقتصادی مؤثر است.
- ۱۱- صادرات بر رشد اقتصادی مؤثر است.

هدف از این تحقیق بررسی اثر آزادی اقتصادی و عوامل مؤثر دیگر بر رشد اقتصادی در چارچوب یک مدل رشد درونزا است.

^۱ - Friedman (1996).

^۲ - De Haan

^۳ - Sturm

در این مطالعه ۱۱۳ کشور بین سالهای ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۴ مورد بررسی قرار می‌گیرند. متغیرهایی را که ما در این مطالعه بررسی می‌کنیم عبارتند از رشد به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای توضیحی که عبارتند از:

- آزادی اقتصادی که مشتمل بر ۱۰ زیرشاخص است که در قسمت مربوط به آزادی اقتصادی به تفصیل ارائه می‌شوند.

- تغییرات آزادی اقتصادی.

- نسبت سرمایه گذاری به GDP^۱.

- رشد جمعیت.

- نسبت مصارف دولت به GDP.

- نرخ تورم.

- رشد جمعیت بین سنین ۱۵ تا ۶۴ سال.

- نسبت صادرات به GDP.

- نسبت تجارت به GDP.

- نسبت واردات به GDP.

۳-۱) اهمیت و ضرورت تحقیق

علم اقتصاد به تنهایی نمی‌تواند اختلافات زیاد میان کشورها در رشد اقتصادی و به طور عمومی‌تر پراکندگیهای موجود در دستاوردهای اقتصادی و انتخاب‌های سیاست‌گذاری را به طور کامل توضیح دهد. بر طبق نظر آلسینا^۲ و پروتی^۳ الگوهای اقتصاد سیاسی با این فرض شروع می‌شوند که انتخاب‌های سیاست‌گذاری اقتصادی، توسط برنامه‌ریزان اجتماعی که فقط در مقاله‌های علمی سیر می‌کنند، انجام نمی‌گیرد. بلکه سیاست‌گذاری اقتصادی، نتیجه کشمکش سیاسی در درون یک ساختار نهادی است. پژوهشگری که به طور تجربی عمل می‌کند و مشاوران سیاست‌گذاری که تأثیری مستقیم در چگونگی اجرای سیاست‌های اقتصادی دارند، باید به خوبی از چگونگی تأثیر مسائل سیاسی و اقتصادی بر سیاست‌گذاری آگاه باشند (آلسینا و پروتی ۱۹۹۴).

^۱ - Gross Domestic Product

^۲ - Alesina

^۳ - Protti

آیا جوامع از مالکیت خصوصی حمایت می‌کنند یا دولتی؟ آیا وضع تعرفه به نفع جامعه است؟ آیا اندازه دولت بر رشد اقتصادی مؤثر است؟ آیا آزادی بیشتر در اقتصاد به نفع پیشرفت اقتصادی جوامع است یا به ضرر آن؟

با توجه به موارد ذکر شده می‌توان چنین استدلال کرد که مقایسه تجربه کشورهای مختلف رهیافت مناسبی برای یافتن پاسخی در خور برای این گونه سؤالات می‌باشد.

اهمیت این تحقیق در این است که استفاده از نتایج آن می‌تواند برنامه ریزان اقتصادی را یاری کند، تا با یک روش علمی و مقایسه‌ای سیاستهای اقتصادی خود را طرح ریزی کنند و به جای نگاه کوتاه مدت و گذرا به مسائل اقتصادی با یک دید وسیع رشد درازمدت و سیاستهای اقتصادی کاراتر را برای جامعه به ارمغان آورند.

۱-۴) اهداف تحقیق

این تحقیق درصدد است تا اثر آزادی اقتصادی را از طریق شاخصهای مربوطه مورد بررسی قرار داده و رابطه آن را با رشد اقتصادی با استفاده از روشهای اقتصاد سنجی برآورد کند. این مطالعه در پی یافتن جوابی برای این پرسش است که کدام یک از عوامل سطح آزادی اقتصادی و تغییرات آزادی اقتصادی بر رشد اقتصاد تأثیری مثبت دارد؟ به نظر می‌رسد در بسیاری از کشورهای جهان گرایش به سمت آزادی اقتصادی وجود دارد. هر چند هنوز در بعضی از کشورها، تفاوت دیدگاهها برای از بین بردن موانع آزادی اقتصادی مشاهده می‌گردد.

به طور خلاصه اهداف این تحقیق عبارتند از:

- ۱- بررسی و شناخت اثر آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی.
- ۲- بررسی و شناخت اثر تغییرات آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی.
- ۳- بررسی و شناخت تأثیر سایر عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی.
- ۴- ارزیابی این فرضیه که کشورهای دارای درآمد اولیه بالاتر، در مقایسه با کشورهای هم طراز خود از نظر آزادی اقتصادی (کشورهایی که از نظر آزادی اقتصادی در یک گروه قرار می‌گیرند)، رشد کمتری را تجربه می‌کنند.
- ۵- ارزیابی این فرضیه که کشورهای برخوردار از آزادی اقتصادی بیشتر، در مقایسه با کشورهای هم طراز خود از نظر درآمد اولیه (کشورهایی که از نظر درآمد اولیه در یک گروه قرار می‌گیرند) رشد بیشتری را خواهند داشت.

۵-۱) روش انجام پژوهش

برای بررسی هر یک از فرضیه‌های این پژوهش با استفاده از روش‌های اقتصادسنجی و آزمون‌های مربوطه به تجزیه و تحلیل داده‌های مقطعی-سری زمانی^۱ برای کل کشورهای مورد بررسی (به عنوان داده‌های مقطعی الگو) در طی دوره‌ای ۱۰ساله (سری زمانی الگو) پرداخته‌ایم. برای بررسی عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی و شاخص‌های آزادی اقتصادی با توجه به منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی از پژوهش‌ها، مقالات و کتب داخلی و خارجی استفاده شده است. در این تحقیق از آمارها و اطلاعات رسمی منتشره توسط نهادها و سازمان‌های بین‌المللی بهره گرفته شده است. از جمله مهم‌ترین این سازمانها می‌توان به سازمان ملل متحد^۲، بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان تجارت جهانی^۳، مؤسسه هریتیج، مؤسسه فریزر و دیگر سازمانها و مؤسسات بین‌المللی اشاره کرد. همچنین جهت انجام تجزیه و تحلیل‌های آماری و اقتصادسنجی از نرم افزارهای Stata 9.1 و Eviews 5.1 استفاده شده است.

۶-۱) تعریف واژه‌ها

آزادی اقتصادی به معنی کاهش دخالت دولت در اقتصاد اعم از تولید، توزیع و مصرف می‌باشد. شاخص آزادی اقتصادی میزان نزدیکی اقتصاد هر کشور را به شرایط اقتصاد بازار نشان می‌دهد. تعاریف دیگری نیز از آزادی اقتصادی وجود دارد از جمله:

۱- تعریفی از آزادی اقتصادی است که در رابطه با افراد بیان شده است. به این صورت که افرادی دارای آزادی اقتصادی هستند که داراییهایی را که کسب می‌کنند بدون استفاده از زور، تقلب و یا سرقت باشد و در ضمن داراییهای آنها نیز در مقابل تجاوزهای دیگران محفوظ باشد. افراد نیز آزادند داراییها و درآمدهای خود را استفاده، نگهداری و یا مبادله کنند، بدون آنکه موجب تضعیف حقوق دیگران شود. (کارابی گوویک^۴، ۲۰۰۲: ۵ و ۶)

۲- تعریفی که مربوط به آزادی اقتصادی از طرف دولت است به این شرح که: عدم وجود اجبار توسط دولت برای تولید، توزیع و یا مصرف کالاها و خدمات تا حدی که آزادی افراد رعایت شود. این تعریفی است که بنیاد هریتیج^۵ از آزادی اقتصادی بیان کرده است.

1- Time Series-Cross Section Data

2- United Nations Organization

3- W.T.O

4 - Karabi Govic

5 -Heritage Foundation

۳- تعریفی از آزادی اقتصادی که دو دیدگاه دولتی و شخصی در آن ملحوظ شده باشد. در این تعریف آزادی اقتصادی به چهار جزء به شرح زیر تقسیم می‌گردد:

الف. حقوق مربوط به داراییهایی که به صورت قانونی کسب شده اند رعایت شود.

ب. شرکت در مبادلات داوطلبانه و معاملات داخلی و خارجی به صورت آزاد و بدون مانع.

ج. عدم مداخله دولت در مبادلات بین افراد.

د. رعایت حقوق مالکیت و عدم مصادره اموال افراد توسط دولت. (عباسی و دیگران ۱۳۸۲: ۳۳)

رشد اقتصادی^۱: منظور افزایش درآمد ملی، محصول ناخالص ملی و یا تولید ملی طی زمان طولانی است. رشد اقتصادی آهنگ افزایش درآمد ملی یا میزان تولید کالاها و خدمات در یک کشور است. و در نهایت افزایش در ظرفیت تولید کالاها و خدمات یک ملت یا یک ناحیه همراه با افزایش تولید این کالاها و خدمات را رشد اقتصادی می‌نامند (منوچهری ۱۳۷۱).

۷-۱) سازماندهی پژوهش

این پژوهش در پنج فصل تنظیم گردیده است. در فصل دوم مروری بر پژوهش‌ها و تحقیقات صورت گرفته در زمینه تأثیرات آزادی اقتصادی بر رشد اقتصادی می‌پردازیم. در این فصل به بررسی مفصل گروهی از پژوهشها و بیان خلاصه گروهی دیگر از تحقیقات پرداخته می‌شود. فصل سوم به بیان مبانی نظری و بررسی ساز و کارهای موجود در روابط آزادی اقتصادی و رشد اقتصادی اختصاص دارد. در این فصل به بررسی نظریات مختلف در رابطه با آزادی اقتصادی و رشد اقتصادی پرداخته و در ادامه به تشریح مدل‌های رشد اقتصادی، تجزیه و تحلیل نموداری و تعریف آزادی اقتصادی و زیر شاخصهای به کار رفته در آن می‌پردازیم.

در فصل چهارم پس از معرفی داده‌های ترکیبی و انجام آزمونهای تشخیصی به تعریف متغیرهای مورد نظر و تجزیه و تحلیل آماری آنها پرداخته می‌شود در نهایت به تخمین مدل و تشریح نتایج حاصله می‌پردازیم.

فصل پنجم به جمع بندی و نتیجه گیری اختصاص دارد.

¹ - Economic Growth

فصل دوم